

МЕДІАФРЕЙМУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО АВТОРИТАРИЗМУ

Булгаков Дмитро

здобувач третього рівня вищої освіти
кафедри політології та державного управління,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(керівник – проф. Ірина Мацишина)
ORCID: 0009-0000-5647-7869

У періоди війни та високої суспільної невизначеності публічна політика і міжнародні відносини супроводжуються інтенсивною конкуренцією інтерпретацій. Для громадян і політичних акторів важливими стають не власне події, а й те, як вони описуються, пояснюються та оцінюються в медіасередовищі. Саме через медіафрейми (інтерпретаційні «рамки») складні політичні сюжети набувають зрозумілого смислу, а окремі факти – різної ваги у сприйнятті аудиторії.

Кейсом дослідження обрано медіависвітлення саміту президента США Дональда Трампа та президента РФ Володимира Путіна, який відбувся на Алясці у серпні 2025 р., що привернув увагу міжнародних медіа та став показовим прикладом того, як різні політичні режими формують відмінні інформаційні картини однієї події.

Метою роботи є виявити механізми формування медіафреймів і пов'язаних наративів у висвітленні зазначеного саміту в медіасистемах із різним типом політичного режиму (ліберальні демократії та держави з високим рівнем державного контролю інформаційного простору, зокрема в логіці цифрового авторитаризму).

Дослідження виконане як якісний порівняльний контент-аналіз текстових матеріалів, опублікованих на офіційних вебплатформах обраних медіа у період одразу після саміту (новини, аналітичні матеріали, колонки, стенограми заяв). Фрейми виділялися індуктивно шляхом кодування повторюваних тем, оцінних маркерів і причинно-наслідкових пояснень, а інтерпретація спиралася на класичні підходи фрейм-аналізу. Для опису комунікаційної ситуації (актор → повідомлення → канал → цільова аудиторія → очікуваний ефект) застосовано модель Г. Лассуелла.

Критерії добору медіа: належність країни до різних типів політичного режиму й різний рівень свободи преси; високий суспільний вплив медіа (національний мовник, провідне видання або національна агенція); доступність матеріалів у цифровому текстовому форматі для порівняння незалежно від первинного каналу (ТБ / радіо / преса).

Для фіксації контрасту умов функціонування медіа використано орієнтир рейтингу свободи преси RSF (World Press Freedom Index 2025): у групі ліберальних демократій, представлених у вибірці, позиції перебувають у межах 11–

29 місця з 180, тоді як у групі держав із жорстким інформаційним контролем – у межах 171–178 місця з 180.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз медіа

Ліберальні демократії	Авторитарні режими
The Guardian; BBC (Велика Британія)	Перший канал; «Россия-1» (РФ)
Deutschlandfunk (Німеччина)	ТАСС; РІА «Новости» (РФ)
ABC News (Австралія)	Xinhua (Китай)
France 24 (Франція)	IRNA (Іран)

Проаналізовано публікації з таких сайтів / редакцій (у текстовому форматі): The Guardian, BBC, Deutschlandfunk, France 24, ABC News; а також Перший канал, «Россия-1», ТАСС, РІА «Новости», Xinhua, IRNA.

Одиницею аналізу був окремих медіаматеріал. Під час кодування для кожного тексту фіксувалися: визначення проблеми (що саме подано як «головне»); причинно-наслідкове пояснення; оцінка / моральна рамка (хто «правий / винний»); запропонований імпліцитний «вихід / рішення»; набір акторів і ролі, які їм приписуються. Така схема дала змогу реконструювати фрейми, а також ширші наративи як повторювані сценарії інтерпретації події.

У медіасистемах із високим рівнем державного контролю інформаційного простору (зокрема у російських, китайських та іранських державних / наближених до держави ресурсах) домінують тріумфалістські та легітимаційні фрейми, що підкреслюють «успіх» лідера РФ і символічні сигнали міжнародного визнання. У таких текстах переважає персоналізація політики, централізація сюжету навколо фігури керівника держави, селективний добір фактів та акцент на протокольних деталях як підтвердження статусу. Додатково простежується фрейм дискредитації опонентів: приниження або знеособлення інших суб'єктів (зокрема України та європейських союзників), що зменшує їх суб'єктність у переговорному процесі.

Домінантні фрейми у матеріалах держав із жорстким інформаційним контролем можна звести до п'яти повторюваних логік:

1. «Дипломатичний прорив і завершення ізоляції». Сам факт контакту трактується як доказ сили.

2. «Статус через протокол». Символи прийому, деталі церемоніалу читаються як політичні сигнали.

3. «Лідер як центральний суб'єкт». Успіх персоніфікується та прив'язується до образу керівника.

4. «Опоненти як периферія». Інші актори знеособлюються або зводяться до другорядних ролей.

5. «Символічний результат замість конкретних рішень». Відсутність формальних домовленостей компенсується інтерпретацією події як «визнання» або «перемоги».

У лексичному оформленні переважають категоричні оцінки, узагальнення та емоційно підсилені формулювання, що знижує простір для альтернативних трактувань.

Натомість у ліберальних демократіях поширеним є критично-аналітичний фрейм: увага фокусується на конкретних результатах, зокрема на наявності або відсутності угод, можливості припинення вогню, наслідках для безпеки, а не на символічній «картинці». Типові акценти – «саміт без відчутного результату», «іміджевий виграв РФ за відсутності поступок», «ризики для України та реакція союзників», а також критичний розбір позицій і риторики політичних лідерів. Важливою рисою демократичного медіаполя є багатоголосся: в матеріалах співіснують урядові оцінки, експертні коментарі та критика з різних політичних позицій, що формує дискусійний характер інтерпретації.

Для ліберальних демократій простежуються такі домінанти:

1. «Результативність / нерезультативність». У центрі – зміст домовленостей і наслідки.

2. «Ризики та ціна рішень». Безпекові й політико-економічні ефекти для союзників і партнерів.

3. «Підзвітність і критика влади». Аналізуються заяви, суперечності та політична логіка лідерів.

4. «Суб'єктність України». Обговорення наслідків для України та реакцій партнерів як значущої сторони процесу.

5. «Плюралізм експертних інтерпретацій». Конкуруючі оцінки в межах одного медіаполя.

Мовні маркери цих фреймів частіше спираються на модальність, обережність, посилення на джерела, а також на інтерпретацію через суспільну значущість, а не через символічну демонстрацію статусу.

Пояснення відмінностей доцільно шукати у механізмах виробництва новин і політичних стимулах. За умов вертикально інтегрованої медіасистеми редакційна автономія звужена, а зміст матеріалів тяжіє до узгодження з офіційною позицією, і тому фрейми виконують функцію легітимації та мобілізації. У демократичних медіасистемах, де існують стандарти професійної журналістики, ринок думок і конкуренція редакцій, фреймування частіше підпорядковується критеріям новинної значущості, перевірці тверджень та політичній підзвітності, що підтримує множинність інтерпретацій.

Мікропорівняння за моделлю Лассуелла демонструє різні комунікаційні логіки. У державному дискурсі (приклад – публічна заява представника МЗС РФ

про «червону доріжку» як «доказ» завершення ізоляції) актором слугує офіційна інституція, каналом – контрольовані майданчики, а цільова аудиторія – переважно внутрішня (російськомовна), для якої повідомлення виконує функцію символічної легітимації зовнішньополітичного курсу. У демократичних медіа актором виступає редакція, каналом – незалежні новинні платформи, цільова аудиторія – широка громадськість, а ефект пов'язаний із підзвітністю влади й стимулюванням критичного осмислення. Приклад – заголовки та аналітичні підсумки провідних видань щодо відсутності домовленостей.

Отже, ключова відмінність полягає не в наборі фактів, а в способі їх інтерпретації та ієрархізації: політичний режим задає рамку, у межах якої медіа конструюють смисл події, а політичний простір наповнюється конкурентними «версіями реальності», закодованими у фрейми.

Результати порівняльного аналізу підтверджують, що тип політичного режиму є визначальним чинником медіафреймування міжнародних подій. У медіа-системах із державним контролем переважають монологічні фрейми легітимації та символічної переможності, тоді як у ліберальних демократіях – плюралістичне, критичне й наслідково-орієнтоване фреймування. Це має практичну вагу для дослідження публічної політики в умовах невизначеності: інтерпретаційні рамки впливають на те, які політичні рішення вважаються «прийнятними», кого сприймають як «суб'єкта» переговорів і які ризики визнаються пріоритетними.

Список використаних джерел

1. Entman R. M. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*. 1993. Vol. 43, № 4. P. 51–58.
2. Nelson T. E., Kinder D. R. Issue Frames and Group-Centrism in American Public Opinion. *The Journal of Politics*. 1996. Vol. 58, № 4. P. 1055–1078.
3. Hallin D. C., Mancini P. Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 342 p.
4. McNair B. An Introduction to Political Communication. 6th ed. London: Routledge, 2018. 544 p.
5. Becker J. Lessons from Russia: A neo-authoritarian media system. *European Journal of Communication*. 2004. Vol. 19, № 2. P. 139–163.
6. Van Dijk T. A. Analyzing frame analysis: A critical review and agenda for future research. *Discourse Studies*. 2023. Vol. 25, № 2. P. 153–178.
7. Reporters Without Borders. World Press Freedom Index, 2025. URL: <https://rsf.org/en/index> (дата звернення: 15.03.2026).
8. Lasswell H. D. The Structure and Function of Communication in Society. In: *The Communication of Ideas*. New York: Harper & Brothers, 1948. P. 37–51.